

Гордуз М.О.

*Кандидат юридичних наук, доцент кафедри військової підготовки
Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького (Україна)*

Кононець О.М.

*Кандидат юридичних наук, доцент кафедри
цивільного та трудового права факультету політології та права
Національного Педагогічного університету ім.М.Драгоманова (Україна)*

ОСОБЛИВІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Конституція України 1996 року [1;5] відображає кардинальні зміни, події в житті українського суспільства, в його економіці, політиці, ідеології. В принципі завдання конституційного регулювання полягає в тому, щоб: 1) максимально повно і послідовно закріпити основні права і свободи людини і громадянина; 2) органічно включити їх в решту всіх конституційних інститутів, забезпечити їх взаємозв'язок з принципами господарювання, управління державою, державним устроєм; 3) створити структури, процедури і нормативні механізми, необхідні для здійснення конституційних прав і свобод людини.

І якщо перший аспект цього найважливішого завдання знайшов свою реалізацію в тексті Конституції України, зокрема в Розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», то два останні аспекти все ще знаходяться на початковій стадії втілення в життя. Тут необхідна гігантська робота на всіх рівнях державної влади: законодавчому, виконавчому і судовому.

Виключно важливе політичне і правове значення для формування і реалізації завдань кримінально-правової політики має Розділ I «Загальні положення» Конституції України. Перш за все відноситься до положення про те, що Конституція України і закони мають верховенство на всій території України (стаття 8) [1;5]. Принцип верховенства Конституції законів є правовим (юридичним) виразом суверенітету України. Він особливо актуальний в контексті проголошення України правовою державою. Суверенітет припускає не тільки верховенство, але і єдність державної влади України, яке розповсюджується на всю його територію.

Для кримінально-правової політики це початкове конституційне положення свою регулюючу функцію виконує тим, що кримінально-правова політика також повинна бути єдиною на території всієї держави. Спроби створення і реалізації якоюсь персоною кримінально-правової політики на території тих або інших суб'єктів держави, істотно відмінної від державної кримінально-правової політики, слід рішуче присікати. Зрозуміло, можуть бути специфічні особливості, обумовлені географічним, культурним або національними особливостями, але вони не можуть йти в розріз кримінально-правовій політиці державного рівня, протиставлятися їй.

У системі принципів кримінально-правової політики, розглянутих в попередньому розділі, проводиться принцип законності. У аспекті верховенства і єдності державної влади цього принципу набуває особливе значення. Він означає, що законність в Україні повинна бути єдиною. Тому Конституція України чітко встановила, що Генеральна прокуратура України, як головний орган по нагляду за законністю, складає єдину централізовану систему з підпорядкуванням нижчестоячих прокурорів вищестоячим і Генеральному прокуророві України (стаття 121 Конституції України) [1;37].

Так, наприклад, серйозну небезпеку для єдності і цілісності країни, єдності кримінально-правової політики країни, єдності законності представляють спроби відмови перерахувань до державного бюджету податків ряду регіональних властей. У цих випадках своє вагоме слово повинен сказати закон, утому числі і кримінальний закон. Винні в такого роду антиконституційних діях особи повинні нести свою повноту юридичної відповідальності.

Украї важливу регулятивну функцію для кримінально-правової політики має положення про те, що Конституція України має вищу юридичну силу, застосовується на всій території країни, закони і інші правові акти, що приймаються в Україні, не повинні суперечити Конституції України.

Положення Конституції про пряму її дію вельми знаменно. Такого запису в попередніх конституціях не було. Воно підкреслює, що конституція – не пропагандистський документ, а нормативний правовий акт, статтями якого належить керуватися, зокрема при розгляді кримінальних справ у судах.

Важлива особливість конституційного регулювання кримінально-правової політики в Конституції України полягає також і тому, що в ній надається величезне значення регламентації правосуддя, якій присвячений окремих Розділ 8 «Правосуддя»[1;37]. У цьому розділі в органічній єдності сформульовані і закріплені як судоустрійні, так і судовиробничі принципи.

Вони дані в загальному плані, тобто стосовно цивільного і кримінального судочинства, виходячи з єдиного підходу до суті проблеми правосуддя в Україні. Дана обставина дає підстави на новому витку історії повернутися до ідеї судового права. Необхідно визнати, що судове право – об'єктивно існуюча реальність.

У основі Конституції судового права лежить положення про те, що в ній як складові частини входять судоустрій не право, цивільно-процесуальне право і кримінально-процесуальне право. Предмет регулювання кожного з цих галузей служить органічною складовою частиною ширшого соціального явища – правосуддя, яке в цілому повинне бути предметом регулювання судового права.

Перш за все Конституція чітко закріплює, що правосуддя в Україні здійснюється тільки судом, і що судова система встановлюється Конституцією України (розділ VIII) [1;38]. Не допускається створення надзвичайних суддів.

Конституція не тільки проголосила незалежність суддів (стаття 126) [1;38], але і встановила для цього матеріальні гарантії, зафіксувавши положення про те, що фінансування суддів проводиться тільки з державного бюджету (стаття 130).

Конституційне закріплення знайшли такі важливі принципи, як незамінність суддів (стаття 126) [1;38] і їх недоторканість (стаття 129) [1;40], що мають величезне правове і політичне значення.

Конституція закріпила відкритий (явний, публічний) розгляд справ у всіх судах, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам державної або комерційної таємниці, а також у справах про злочини осіб, що не досягли 16-річного віку, у справах про статеві злочини, по інших справах для запобігання відомостям про інтимні сторони життя осіб, що беруть участь у справі (стаття 129).

Отримав всій подальший розвиток принцип рівноправ'я і змагальності сторін (стаття 129) [1;40], введений інститут присяжних засідателів (стаття 127) [1;39].

Вказані конституційні початки мають безпосереднє значення для кримінально-процесуальної політики. Враховуючи ту обставину, що кримінально-процесуальна політика є складовою частиною кримінально-правової політики, можна зробити вивід, що ці конституційні початки мають також важливе значення і для кримінально-правової політики в цілому.

Нарешті для кримінально-правової політики має основоположне значення і такий найважливіший конституційний принцип, як розділення єдиної державної влади на законодавчу, виконавчу і судову (стаття 6).

Метою такого розділення є забезпечення цивільних свобод і законності, створення гарантій від свавілля. В умовах розділення властей одна гілка державної влади обмежується іншою, різні гілки взаємно врівноважують один одного, діючи як система заборон і противаг, запобігаючи монополізації влади яким-небудь одним інститутом держави.

Цей принцип дає можливість раціоналізації кримінально-правової політики, постановки конкретних цілей і завдань для кожної гілки (рівня) державної влади.

Оскільки взаємовідношення даного принципу з кримінальною політикою є незайманою для наукових досліджень сферою, цьому питанню в роботі присвячений окремих параграф.

Таким чином, значення специфіка конституційного регулювання кримінально-правової політики полягають у тому, що Конституція України: 1) має вищу юридичну силу при формуванні і реалізації завдань кримінально-правової політики; 2) є початковою правовою базою для принципів правосуддя, Ю при цьому конституційне регулювання розповсюджується на всі форми правосуддя, при цьому конституційне регулювання розповсюджується на всі форми правосуддя; 3) забезпечує єдність кримінально-правової політики; 4) встановлює основні права і свободи людини та громадянина, які служать правовим орієнтиром для кримінально-правової політики; 5) встановлюючи розділення властей, раціоналізував кримінальну політику.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1) Конституція України. Чинне законодавство змінами та доповненнями станом на 1 березня 2011 року. (Офіційний текст). Паливода А.В. К., 2011.
- 2) Андрусак Т. Теоретичні основи прав людини в працях в працях Михайла Драгоманова//Право України. – 1993. №1. – С.33-35.
- 3) Багрий_Шахматов Л.В. Об Уголовной политике в украине // Правова реформа України: теорія та практика. Наук.-практ. конф.-К., 1993. – С.363-365.
- 4) Баулін Ю.В. Проблеми кримінально-правового захисту прав та свобод людини (метологічний аспект) // Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: проблеми, досвід, перспективи. Наук.практ.конф.-К.-Х.: Право, 1998. – С.168-170.
- 5) Борисов В.І. Засади формування та реалізації кримінально-правової політики держави за Конституцією України (виклад виступу) // Право України. – 1997. - 1997, №9. – С.18-23.